

บทคีตประดิษฐ์ประกอบรำฉุยฉายพันธุรัตจำแลง

A Musical Artifact for Chui Chai Panthuratjumlang Dance

โมฬี ศรีแสนยงค์¹

Molee Srisanyong¹

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง บทคีตประดิษฐ์ประกอบรำฉุยฉายพันธุรัตจำแลง มีจุดประสงค์เพื่อสร้าง บทคีตประดิษฐ์ เพื่อใช้ขับร้องประกอบการแสดงรำฉุยฉายพันธุรัตจำแลง และประเมินความคิดสร้างสรรค์ด้านความถูกต้องเหมาะสม วิธีการศึกษา เมื่อประพันธ์บทขับร้องพันธุรัตจำแลง เสร็จแล้ว นำไปตรวจทานแก้ไข จากนั้นบันทึกลงในแถบบันทึกเสียง หรือ CD แล้วจึงนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญอ่าน และฟังจากแถบบันทึกเสียง จำนวน 10 คน พร้อมกับตอบแบบสอบถาม จำนวน 10 ข้อ โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. การสร้างบทคีตประดิษฐ์ประกอบรำฉุยฉายพันธุรัตจำแลง โดยการวิเคราะห์วรรณคดีไทย เรื่องสังข์ทอง ตอนนางพันธุรัตแปลงกาย เป็นนางมณุษย์ลงไปรับกุมารสังข์ ที่ทำน้ำ บทเพลงที่แต่งขึ้นใช้ฉันทลักษณ์ กลอนฉุยฉายและกลอนแม่ศรี หรือขับร้องด้วยเพลงฉุยฉายกับเพลงแม่ศรี ใช้วงปี่พาทย์เครื่องห้าบรรเลงประกอบ ใช้ผู้แสดงตัวนาง 1 คน แต่งกายแบบยืนเครื่องตัวนาง
2. การประเมินผล ปรากฏดังนี้ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ของบทคีตประดิษฐ์ประกอบรำฉุยฉายพันธุรัตจำแลง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.62$)

คำสำคัญ : บทคีตประดิษฐ์, พันธุรัตจำแลง, รำฉุยฉาย

ABSTRACT

The research entitled A Musical Artifact for Chui Chai Panthuratjumlang Dance aimed to construct a musical artifact to be sung as the accompaniment of the Chui Chai Panthuratjumlang Dance, and to evaluate the creative thinking on the aspect of correctness and appropriateness. The method of study: after the lyrics of Panthuratjumlang had been written they were edited and recorded on a

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์หลักสูตรสาขาวิชานาฏศิลป์และการละคร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการผลิตสื่อนวัตกรรมประกอบการเรียนการสอนนาฏศิลป์ เรื่อง บทคีตประดิษฐ์ประกอบรำฉุยฉายพันธุรัตจำแลง โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ประจำปีงบประมาณ 2556)

sound tape or a CD before being read and listened by 10 experts who were purposively sampled. The experts then answered a questionnaire containing 10 items. The statistics used in the analysis of data comprised frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The results of the study were as follows:

1. The construction of the musical artifact to be sung as the accompaniment of the Chui Chai Panthuratjumlang Dance used an analysis of the Thai literature Sungthong, on the episode depicting Panthurat disguising as a human female to receive Little Sung at the landing place. The written lyrics employed the prosody of the Chui Chai Poem and Maesri Poem, or were sung in Chui Chai Song and Maesri Song, accompanied by a Thai orchestra, consisting of five groups of wooden and percussion instruments. The heroine was played by one female who dressed in a female royal costume.

2. The evaluation revealed that the creative thinking of the musical artifact for Chui Chai Panthuratjumlang Dance was in the highest level (\bar{x} = 4.62).

Keyword : A Musical Artifact, Panthuratjumlang, Chui Chai Dance.

บทนำ

วรรณคดีไทยเป็นขุมคลังแห่งภูมิปัญญาที่กวีในอดีตได้นิพนธ์ขึ้นจากโครงเรื่องธรรมดาสามัญที่อ่านหรือฟังเพื่อความบันเทิงเป็นเบื้องต้น ต่อเมื่อกวีได้คัดเลือกสรรถ้อยคำ ผูกเป็นเรื่องราวให้สลบซับซ้อน กำหนดบทบาท กิริยาท่าทาง อารมณ์หรือพฤติกรรมของตัวละคร พรรณนาออกมาเป็นภาพ ก่อให้เกิดอารมณ์สะเทือนใจ แต่คุณค่าของวรรณคดีที่ดีจะแฝงปรัชญาแง่คิด อันเป็นคติสอนใจไว้ในเนื้อเรื่อง ที่จะต้องตั้งใจพินิจให้ดีจึงจะเห็นคุณค่ามหาศาล วรรณคดีจัดเป็นส่วนหนึ่งของศิลปะประเภทวิจิตรศิลป์ ซึ่งประกอบด้วยจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม วรรณกรรม และนาฏกรรม เป็นต้น ข้ำยังก่อให้เกิดงานอาชีพ (ธุรกิจ) เข้ามาเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในสังคม ดังนั้นนักศิลปะแขนงต่าง ๆ จึงเข้ามาร่วมกันสร้างสรรค์ผลงานออกมาอย่างสมบูรณ์ ซึ่งมีปรากฏอยู่ในการแสดง

นาฏศิลป์ไทยประเภทโขนและละครรำ (พาณี สีสวย, 2528 : 2) ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีกับนาฏศิลป์จึงไม่สามารถแยกออกจากกันได้

บทละครถือเป็นหัวใจสำคัญของการละคร ถ้าหากไม่มีบทละคร การแสดงแทบทุกชนิดจะเกิดขึ้นไม่ได้ เพราะไร้จุดหมาย ทั้งยังขาดสาระ การแสดงละครจะมีการเริ่มต้น มีรายละเอียดปลีกย่อยที่สัมพันธ์กันและนำไปสู่การจบเรื่องทั้งสิ้น บทละครประเภทเอกสารเพิ่งเกิดขึ้นในยุคสมัยที่มนุษย์รู้จักตัวหนังสือหรือสร้างตัวหนังสือซึ่งใช้บันทึกสรรพความรู้เอาไว้ให้อุณขุ่นรุ่นหลังรู้ หรือป้องกันการหลงลืม แต่ในสมัยโบราณจะไม่มีการทำงานเอาไว้ จะอาศัยการบอกเล่าและจำกันมา ยิ่งในปัจจุบันความเจริญทางเทคโนโลยีมีมากขึ้น การแสดงได้มีการพัฒนาตนเองให้ทันสมัย จึงเกิดมีการแสดงละครหลายชนิด ตลอดจนอิทธิพลของ

ต่างชาติเข้ามามีบทบาท จึงทำให้มีลักษณะเหมือนและแตกต่างกันออกไปดังเช่นในบทละครไทยจะแบ่งบทละครตามชนิดของละคร มีดังนี้ บทละครร่ำ บทละครร้อง บทละครพูด หรือบทละครเวที บทละครวิทยุ บทละครโทรทัศน์ และภาพยนตร์ โดยเฉพาะบทละครร่ำมักจะถือเป็นละครแบบไทยแท้ จากการชำระตรวจสอบของวรรณคดีสโมสร ในสมัยรัชกาลที่ 6 นั้น ได้รวบรวมนักปราชญ์ราชบัณฑิต ผู้รู้ทั้งหลายร่วมกันชำระวรรณกรรมเก่าแก่ของไทยโบราณตั้งแต่สมัยสุโขทัย อยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ตอนต้น จะเห็นว่าบทละครไทยส่วนใหญ่มักจะถูกเรียกชื่อว่า วรรณคดีบทละคร ซึ่งมีหลายเรื่อง เช่น เรื่องรามเกียรติ์ อิเหนา อนุรุทธ (บทละครใน) เรื่อง คาวี มณีพิชัย ไชยเชษฐาสังข์ทอง ไกรทอง และสังข์ศิลป์ชัย (บทละครนอก) เป็นต้น เพราะถ้อยคำสำนวนภาษาที่สละสลวย นำมาขับร้องก็ไพเราะ อันก่อให้เกิดสุนทรียะแก่ผู้ชม ผู้ฟัง ดังนั้น บทละครจึงเป็นวรรณกรรมหรือวรรณคดีที่มีผลต่อการแสดงละคร ฉะนั้นการแสดงละครที่ดีจะต้องมีบท (ประทีน พวงสำลี, 2513 : 101) ผลประโยชน์จากการมีบทละครจึงมีความสำคัญต่อบุคคลหลายฝ่าย เช่น ผู้แสดงไม่ต้องคิดเอง ทำให้เสียเวลาหรือแสดงนอกบท ผู้ประพันธ์มีเวลาทบทวนตรวจทานผลงานขัดเกลา ถ้อยคำสำนวนให้ประณีตยิ่งขึ้น ผู้ชมได้รับสิ่งที่ดีมีคุณค่า ส่งเสริมสติปัญญาในการที่จะนำไปปรับใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อตนเอง และคุ้มค่ากว่าการชมเพื่อความบันเทิงเพียงด้านเดียว

วรรณคดีไทยเรื่องสังข์ทอง เป็นนิทานอิงชาดกแต่โบราณ ซึ่งพระภิกษุชาวเขียงใหม่เป็นผู้นำเข้ามาแต่งเป็นคนแรก เพื่อสวดแทรกคติธรรมทางพุทธศาสนาเพื่อใช้เป็นคติสอนใจพุทธศาสนิกชนให้เข้าใจหลักธรรมะ นิทานพื้นบ้านที่ถูกนำมาแต่งอิงชาดกเช่นนี้จะเรียกว่า “ปัญญาสชาดก” หรือ ชาดกนอกนิบาต จะไม่มีปรากฏในพุทธประวัติหรือพระชาติต่าง ๆ ของพระพุทธเจ้าเลย เช่น เรื่อง พระเจ้าห้าร้อยชาติ พระเจ้าห้าสิบชาติ และพระเจ้าสิบชาติ เป็นต้น นิทานชาดกเหล่านี้เชื่อว่าเกิดจาก พุทธวจนะ หรือ พระวาจาของ

พระพุทธองค์ทรงใช้แสดงพระธรรมเทศนาแก่พุทธสาวกและมหาสัตว์ ผู้จะบรรลู่โสดาบัน จะเรียกว่า “นิบาตชาดก” (พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2513 : คำนำ) คุณค่าของวรรณคดีไทยเรื่องสังข์ทอง จะแสดงให้เห็นถึงการมองคน มิใช่ดูและตัดสินเพียงรูปลักษณ์ภายนอก แต่คนจะดีหรือชั่วนั้นดูที่ภายใน ก็คือพฤติกรรมกระทำหรือแม้แต่ความคิดก็จะต้องดี ดังเช่นพระสังข์ซึ่งเป็นตัวละครที่เป็นตัวพระเอกและตัวสำคัญของเรื่อง (นันทิยา ลำดวง, 2531 : 64) จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมของพระสังข์ตั้งแต่จะเริ่มคลอตกก็ไม่ยอมคลอตกออกมาให้เห็นเป็นเด็กมนุษย์ธรรมดา ก่อนจะออกจากหอยสังข์มาช่วยงานมารดา ก็เพราะเห็นว่าแม่ไม่มีใครช่วยงาน เมื่อนางจันทร์เทวีพระมารดา ต่อยสังข์ ก็ยังพูดว่า แม่ทำลายสังข์แล้วจะนำความทุกข์ยากลำบากมาให้แม่กับลูกอีก เมื่อจะจากนางพันธุรัตก็ยังคงยกย่องคุณความดีของนาง จนนางยักษ์ออกแตกตาย เมื่อมาเป็นลูกเขยของท้าวสามลก็ไม่โกรธไม่น้อยใจที่ตนไม่ได้รับความยุติธรรมถูกดูถูกก็ยังมีเมตตาใจเสียความทุกข์ยากลำบากกับนางรจนานาที่กระท่อมปลายนา และเมื่อวันเสด็จเสียบพระนคร เห็นนางจันทร์เทวีกับท้าวยศวิมลที่ปลอมตัวเป็นชาวบ้านชะเง้อดูตน จะถูกเสนาลงโทษก็ห้ามไว้ เมื่อนางจันทร์เทวีเข้ามาเฝ้าถึงห้องเสวยพอรู้ความจริงก็ดีใจร้องไห้จนสลบไป เป็นต้น (รัตนาน มณีสิน, ม.ป.ป. : 44)

จากคุณค่าคติสอนใจที่มีในเรื่องสังข์ทองนั้น จึงถูกนำมาทำเป็นบทละครนอก ซึ่งนำออกแสดงตอนอะไร แสดงที่ไหน เมื่อไร ก็ได้รับความสนุกทุกครั้ง จากรูปแบบการแสดงตามแบบชาวบ้าน ซึ่งตัวละครที่สูงศักดิ์จะลงมาเล่นตลกกับตัวเสนาอำมาตย์ นางกำนัล ก็ยังมีบทที่ใช้วาทศิลป์ การร่ำรำที่ประณีตอ่อนช้อย ดังเช่น ระเบียบดาวดิงส์ (สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนารายณ์ ประพันธ์พงค์ นำมาแทรกในละครดึกดำบรรพ์ช่วงสมัยรัชกาลที่ 5) และร่ำเงาะ-รจนานาเสียงพวงมาลัย ก็ได้รับการยกย่องว่าบทร่ำเงาะนั้นจะมีลีลาท่าทางผสมของตัวละครถึง 4 ชนิด อันประกอบด้วยลีลาของตัวพระ ตัวนาง ตัวยักษ์ และตัวลิง ซึ่งถือว่าจรรำให้สวยงาม

และเก๋ยากมาก ผู้ที่ได้รับการยกย่องว่ารำได้สวยงามที่สุดสมัยที่ตั้งโรงเรียนนาฏดุริยางคศิลป์ กรมศิลปากร นั่นก็คือ คุณครุฑมัลลี คงประภัสร์ (ย่าหมั่น) ซึ่งเคยนำไปแสดงเป็นทูตทางวัฒนธรรม ณ ประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น ปัจจุบันละครแบบไทยแท้กำลังจะหมดไปจากสังคมไทย เพราะความเจริญของชาติตะวันตกได้แพร่เข้าสู่สังคมไทยในช่วงสมัยรัชกาลที่ 5 และละครไทยที่พบในสื่อมวลชนเป็นส่วนใหญ่ นั่น เป็นละครที่ได้รับอิทธิพลจากละครตะวันตก การที่ผู้ชมไม่นิยมละครไทย เนื่องจากเห็นว่า ซ้ำซาก จำเจ เด่นเรื่องซ้ำไม่ทันใจ จึงหันไปนิยมละครแบบสมัยใหม่นั้น ทำให้ละครแบบประณีตศิลป์เสื่อมลงจนคณะละครคงอยู่ไม่ได้ จึงค่อย ๆ สูญหายไป จะมีแสดงน้อยครั้งและหมดไป ในที่สุด ซึ่งจะมีจัดแสดงละครแบบนี้ ณ โรงละครแห่งชาติ โดยกรมศิลปากร และสถาบันการศึกษาที่มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ และงบประมาณสนับสนุน เพียงพอเท่านั้นจึงจะจัดแสดงให้ชมได้

การรำดูฉาย เป็นศิลปะรำไทยชั้นสูงประเภทหนึ่งที่มีมาแต่โบราณ เดิมเพลงดูฉาย จัดเป็นเพลงหน้าพาทย์ที่ใช้บรรเลงประกอบการแสดงโขน ละครของไทย ในตอนที่ตัวละครแปลงกายหรือแต่งตัวได้สวยงาม ในการแสดงละครรำและการแสดงโขนโบราณจะไม่มีคำร้อง จะบอกเฉพาะชื่อเพลงหน้าพาทย์ดูฉายเอาไว้เท่านั้น ต่อมาภายหลังได้มีผู้แต่งคำร้องขึ้นประกอบการรำแบบตีบท สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ได้นำเพลงแม่ศรีมาบรรเลงต่อเนื่อง กับเพลงดูฉาย แล้วจึงแต่งคำร้องแม่ศรีในลักษณะเพลงดูฉายอีก และต่อมาภายหลัง ดร. มนตรี ตรีโหมท ได้ยึดเป็นแนวทางมาใช้ประพันธ์บทร้องประกอบการรำดูฉายในการแสดงโขน ละครอีกหลายบท และยังมีผู้นำไปประพันธ์ประกอบการแสดงในโอกาสอื่น ๆ อีก ที่ไม่ใช่ประกอบการแสดงโขน ละครหรือไม่เป็นประเภทรำเดี่ยว อีกต่อไป (ปัญญา นิตยสุวรรณ, 2542 : 5587 - 5589) กล่าวไว้ในสารานุกรมวัฒนธรรมไทย

ปัจจุบันความนิยมการรำดูฉายเสื่อมลง เพราะวัฒนธรรมต่างชาติแพร่เข้าสู่สังคมไทย ประกอบด้วยกาลเวลา การเมือง เศรษฐกิจ สังคม ที่มีการแข่งขันสูง การใช้ชีวิตแบบเร่งรีบ เพราะความเปลี่ยนแปลงสังคมเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ จึงมีสิ่งใหม่เกิดขึ้น และเข้ามาแทนที่สิ่งเก่า ๆ นาฏศิลป์ไทย ก็เช่นเดียวกันก็ได้รับผลกระทบเช่นกัน ถึงแม้ว่าจะมีการแสดงอยู่บ้างในวงการศึกษาศาสนา และตามสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ก็จะมีการแสดงที่ผิดเพี้ยนไปจากขนบธรรมเนียมเดิม จนบางครั้งเยาวชนผู้ที่ไม่รู้ ด้วยประสบการณ์ ไม่สามารถจะแยกได้ว่าสิ่งใดถูก สิ่งใดผิด จึงกลายเป็นว่าต่างคนต่างคิด ต่างคนต่างทำให้เป็นที่ถูกใจคนหมู่มาก ซึ่งขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง จึงเป็นเหตุผลประการหนึ่งที่ทำให้นาฏศิลป์ป็นรุ่นเก่าท้อ หมดกำลังใจ จึงเลิกราไป ด้วยความที่ตระหนักในบทบาทหน้าที่ของผู้วิจัย ในฐานะเป็นครูผู้สอนสาขานาฏศิลป์และการละครมานาน เห็นว่าวรรณคดีไทยเรื่องสังข์ทอง และการรำดูฉายนั้นเป็นศิลปะที่ดี มีคุณค่า ควรที่จะส่งเสริม รักษาเอาไว้ เป็นสมบัติของชาติสืบไป จึงคิดที่จะสร้างสรรค์ผลงานที่เห็นว่าแปลกใหม่ และไม่เคยมีปรากฏมาก่อนในบทละครนอก เรื่องสังข์ทอง ฉบับสำนวนในองค์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ 2) จึงได้ศึกษาวิเคราะห์วรรณคดีไทยเรื่องสังข์ทองที่ยังไม่มีบทรำดูฉาย เพื่อหาเหตุการณ์ที่เหมาะสมเข้ากับขนบของการ รำดูฉาย จึงพบว่าเหตุการณ์ตอนที่นางยักษ์พันธุรัตจะลงไปปรับพระสังข์กุมารที่เรือสำเภาทองมาเลี้ยงเป็นบุตรบุญธรรม จึงแปลงกายเป็นนางมนุษย์ เพราะเกรงว่าพระสังข์จะกลัวถ้ารู้ว่าตนเองเป็นยักษ์ จากความรู้และประสบการณ์ ที่ได้ศึกษาวิเคราะห์บทเพลงดูฉาย - แม่ศรี ของผู้วิจัยมาก่อน จึงได้ประพันธ์คำร้องขึ้นใหม่ และให้ชื่อว่า บทคดีประดิษฐ์ประกอบการรำดูฉายพันธุรัตจำแลง ในเบื้องต้นนำไปปรึกษาผู้รู้ด้านสาขานาฏศิลป์และการละครก่อน และหลังจากบันทึกเสียงขับร้องแล้วจึงนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญสาขานาฏศิลป์และการละครฟังอีกครั้ง และให้ประเมิน

ความเหมาะสมที่จะทำเป็นบทคีตประดิษฐ์สำหรับใช้ประกอบการรำดูฉายได้หรือไม่ และผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้นนี้ ผู้วิจัยคาดหวังว่าสามารถนำไปใช้แสดงในละครเรื่องสังข์ทอง หรือในโอกาสอื่นๆ ได้ และยังถือว่าการเผยแพร่วรรณคดีไทยโดยใช้การแสดงเป็นสื่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างบทคีตประดิษฐ์ประกอบการรำดูฉายพันธุ์ดจำแลง
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของบทคีตประดิษฐ์ประกอบการรำดูฉายพันธุ์ดจำแลงในด้านความคิดสร้างสรรค์

สมมติฐานของการวิจัย

บทคีตประดิษฐ์ประกอบการรำดูฉายพันธุ์ดจำแลงในด้านความคิดสร้างสรรค์ มีความถูกต้องเหมาะสมอยู่ในเกณฑ์สูง

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. ด้านเนื้อหา

การกำหนดเนื้อหาเพื่อสร้างเป็นบทขับร้องประกอบการรำดูฉายพันธุ์ดจำแลง โดยจะศึกษาวิเคราะห์วรรณคดีไทย เรื่อง สังข์ทอง ตอนนางพันธุ์ดแปลงกายเป็นนางมนุษย์ลงไปปรับกุมารสังข์ที่ทำน้ำ ศึกษาความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเพลงไทย และการรำดูฉายจึงประพันธ์บทร้องขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไขเบื้องต้น แล้วนำไปบันทึกเสียงการบรรเลงและขับร้องลงในแถบบันทึกเสียง สร้างแบบประเมินผลแล้วจึงนำแถบบันทึกเสียงไปให้ผู้เชี่ยวชาญฟัง และตอบแบบสอบถามเพื่อประเมินผล

2. ด้านเวลา

ระยะเวลาที่ทำการวิจัย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556

3. ด้านสถานที่

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

4. กลุ่มประชากร

จะนำไปใช้กับนักศึกษาวิชาเอกหลักสูตรสาขานาฏศิลป์และการละครชั้นปีที่ 2 จำนวน 30 คน ที่เรียนรายวิชา การเขียนบทละคร 1 ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมาย

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประเภทสร้างสรรค์ (Creative) ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มผู้ประเมิน โดยมีวิธีการ ดังนี้

กลุ่มผู้ประเมิน เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ ด้านสังคีตศิลป์ วรรณกรรม และนาฏศิลป์ การละคร ใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง จากมหาวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และจากสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ และร้อยเอ็ด จำนวน 10 คน โดยให้ฟังเพลงจากแถบบันทึกเสียง (เพลงดูฉายพันธุ์ดจำแลง) แล้วจึงตอบแบบประเมิน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามด้านความคิดสร้างสรรค์ บทคีตประดิษฐ์ประกอบการรำดูฉายพันธุ์ดจำแลง สำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านสังคีตศิลป์ และนาฏศิลป์การละคร

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 ชั้นปฐมภูมิ

เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการกับผู้รู้ด้านสังคีตศิลป์ และด้านนาฏศิลป์ การละครในท้องถิ่น หรือสถานศึกษาที่ใกล้เคียง

3.2 ชั้นทุติยภูมิ

ได้ศึกษาเอกสารเพื่อเป็นความรู้พื้นฐาน ดังนี้

3.2.1 ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับเพลงไทย

3.2.2 ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการรำฉุยฉาย

3.2.3 ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับวรรณกรรมวิเคราะห์และวรรณคดีไทย เรื่อง สังข์ทอง

3.2.4 ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับคำประพันธ์ของไทย

3.3 ชั้นตติยภูมิ

ได้วิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้เบื้องต้น นำไปสู่การสร้างบทคีตประดิษฐ์ประกอบรำฉุยฉายพันธุรัตจำแลง แล้วนำไปบันทึกเสียง นำแถบบันทึกเสียง หรือ CD เพลงไปให้ผู้เชี่ยวชาญฟัง และตอบแบบสอบถามเพื่อประเมินผล ด้านความคิดสร้างสรรค์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 การวิจัยเชิงคุณภาพโดยการ

พรรณนาและบรรยาย

4.2 การวิเคราะห์เชิงปริมาณ โดย

ใช้วิธีการวิเคราะห์ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง บทคีตประดิษฐ์ประกอบรำฉุยฉายพันธุรัตจำแลง พบว่า มีส่วนสำคัญ อยู่ 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นการสร้างบทคีตประดิษฐ์ประกอบรำฉุยฉายพันธุรัตจำแลง และส่วนประเมินผลที่ได้รับการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญด้านสาขา สังคีตศิลป์ และนาฏศิลป์การละครในด้านความคิดสร้างสรรค์ สรุปได้ดังนี้

1. ผลการสร้างบทคีตประดิษฐ์

ประกอบรำฉุยฉายพันธุรัตจำแลงโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบโครงสร้างของการแสดงนาฏศิลป์ไทยประเภท ระบำ รำ ฟ้อน ดังนี้

ที่มาของการแสดง เป็นผลงานสร้างสรรค์ขึ้นจากการวิเคราะห์วรรณคดีไทย เรื่อง สังข์ทอง ตอน นางพันธุรัตแปลงกายลงไปรับกุมารสังข์ ที่ทำน้ำ พบว่า บทรำฉุยฉายพันธุรัตแต่ดั้งเดิมนั้น ไม่มีดนตรี ใช้วงปี่พาทย์เครื่องห้า (ประยุกต์) ซึ่งประกอบด้วยปี่ใน ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ซออvertureใหญ่ กลองทัด ตะโพน และฉิ่ง ดังนี้

ภาพที่ 1 วงปี่พาทย์เครื่องห้า (ประยุกต์)

ที่มา (โมฬี ศรีแสนยงค์, 2554)

เพลง ใช้เพลงหน้าพาทย์ 3 เพลง คือ เพลงร้ว เพลงเร็ว และเพลงลา เพลงขับร้องใช้ 2 ทำนองเพลง ได้แก่ ทำนองเพลงอุยฉาย และทำนองเพลงแม่ศรี ดังบทร้องที่ประพันธ์ขึ้นใหม่ ดังนี้

ปี่พาทย์ทำเพลงร้ว

ร้องเพลงอุยฉาย

อุยฉายเอ๋ย

เสรีจำแลงแปลงองค์เป็นนารีศรีโสภกา

ได้สารอ่านความพระกำพลนาคา

มอบองค์กุมารามาในลำสำเภาทอง

ด้วยเกรงองค์กุมารากลัวนางพญาอสุรี

จึงจำแลงกายให้โสภินวลละออง (รับ)

โฉมงามเอ๋ย

หม้ายยักษ์มาลุ่มหลงลูกรักองค์พระสังข์ทอง

บำรุงเลี้ยงกลอยใจมิให้เจ้าหม่นหมอง

ยุงรินโรมิให้ต้องเสียครายอินทรี

ห้ามไปที่หอกลองบ่อเงินทองในสวน

ความลับทั้งมวลล้วนมิให้ทราบคดี (รับ)

- ร้องเพลงแม่ศรี -

แม่ศรีเอ๋ย แม่ศรีรักษส

แต่งกายงามงด

สิ้นหมตราศี

นุ่งจีบหมสไบ

ใส่มงกุฎเพชรณี

ทัดอุษมาลี

สดสีงามเอ๋ย (รับ)

แม่ศรีเอ๋ย

แม่ศรีพันธุรัต

รักลูกสังข์ไม่มีขีด

ตามใจเจ้ากุมารา

ไม่เกรงลูกจะหนีไป

ให้ซ้ำในดวงวิญญาน์

ครั้นเสรีจับลีลา

ไปที่ท่าสาครเอ๋ย (รับ)

- ปี่พาทย์ทำเพลงเร็ว- ลา -

ผู้แสดง ใช้ผู้แสดงตัวนางเพียงคนเดียว

หรือรำเดี่ยวตัวนาง

ลักษณะการแต่งกาย แต่งกายแบบ

ยืนเครื่อง (นาง) ตามแบบละครนอกที่เป็นต้นแบบ

มาก่อน โดยกำหนดใช้สีผ้านุ่ง (ภูเขา) เป็นสีน้ำเงิน หรือม่วง ส่วนผ้าห่มนางเป็นสีเหลือง ขลิบน้ำเงิน หรือม่วง ดังภาพ

ภาพที่ 2 ลักษณะการแต่งกายรำอุยฉายพันธุรัต
จำแลง

ที่มา (โมฬี ศรีแสนยงค์, 2556)

2. ผลการประเมิน ด้านความคิดสร้างสรรค์ โดยผู้เชี่ยวชาญด้านสาขาสังคมศิลป์ และนาฏศิลป์ การละคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 4.62$ คิดเป็นร้อยละ 92 จัดอยู่ในเกณฑ์สูง

อภิปรายผลการวิจัย

ที่มาของบทคดีประดิษฐ์ประกอบรำอุยฉายพันธุรัตจำแลง เป็นผลงานสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นจากการศึกษาขนบการรำอุยฉายขนบของเพลงไทย และวิเคราะห์วรรณคดีไทยบทละครนอก เรื่องสังข์ทอง ตอนนางพันธุรัตแปลงเป็นนางมนุษย์ลงไปรับกุมารสังข์ที่หน้าน้ำ ซึ่งแต่เดิมไม่มีบทร้อง และการรำอุยฉายพันธุรัตจำแลงมาก่อน จึงได้ประพันธ์บทร้อง เพื่อจะนำไปใช้ประกอบรำขึ้นใหม่เพื่อเป็นการอนุรักษ์พัฒนาส่งเสริม ศิลปะด้านนาฏศิลป์ดนตรีไทย และวรรณคดีไทย ดนตรีและเพลง ใช้วงปี่พาทย์บรรเลง ประกอบขับร้อง โดยได้รับคำแนะนำปรึกษา จาก รศ.ดร. สุพรรณิ เหลือบุญชู อาจารย์ชูลี เมธาสุภสวัสดิ์ และอาจารย์ชวลีช ทองคำ เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านสาขา

สังคีตศิลป์ จากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม และสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ โดยการนำเสนอโดยย่อของเรื่อง และความรู้สึกรักของตัวละครที่เป็นแม่เลี้ยงยัยกับลูกเลี้ยงมนุษย์มาบรรจุกวีนบทร้อง ประกอบการแต่งตัวที่สวยงาม แล้วจึงส่งตัวละครไปยังเหตุการณ์ต่อไป

ตัวผู้แสดง การรำรำดูฉายจากโขนละคร ขนบของการแสดงโขนละครเดิมจัดเป็นประเภท รำเดี่ยว หรือตัวใช้ตัวนางรำเพียงคนเดียว ยักษ์แปลงเป็นนางมนุษย์ รำชมโฉมของตัวเอง

ลักษณะการแต่งกาย กำหนดให้แต่งกายแบบยืนเครื่องตัวนาง หรือนางกษัตริย์ (แต่บุคลิกนางพันธุรัตจะต้องออกทีลานางตลาด) โดยกำหนดให้ใช้สีม่วง เหลือง หรือ น้ำเงิน เหลือง โดยได้รับคำแนะนำจาก ผศ.ดร. ปัทมา ชาญสุวรรณ และ ผศ.ดร. อุรารมย์ จันทมาลา ผู้เชี่ยวชาญด้านสาขานาฏศิลป์และการละคร จากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านเนื้อหา หรือนวัตกรรมที่สร้างขึ้นใหม่นี้ โดยยึดขนบการรำดูฉายแบบดั้งเดิม ดังนั้น บทคีตประดิษฐ์อาจจะยังมีส่วนบกพร่องอยู่บ้าง และหรืออาจจะได้รับการแก้ไขปรับปรุง จากผู้รู้ในครั้งต่อไป เพราะความคิดสร้างสรรค์ด้านศิลปะมักจะมี ความแตกต่างกันเสมอ

2. การวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยพัฒนาเพิ่มเติมอีก โดยการบรรจุท่ารำลงในบทเพลง และให้ชื่อวิจัยครั้งต่อไปว่า นาฏยประดิษฐ์รำดูฉายพันธุรัตจำแลง

2.2 ควรมีการกระตุ้นส่งเสริมสร้างความสนใจให้ผู้เรียน หรือผู้เกี่ยวข้องกับสาขานาฏศิลป์ การละคร นำวรรณคดีไทยหรือท้องถิ่นมาสร้างสรรค์เป็นบทขับร้องประกอบรำ หรือการแสดงละครให้มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- เครือวัลย์ เรื่องศรี. (2542). **ดูฉาย**. เพชรบุรี: สถาบันราชภัฏเพชรบุรี.
- ขมขนาด กิจจันทร์. (2543). **เพลงไทย 1**. กรุงเทพฯ : สำนักวิจัย สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา.
- นันททยา ลำดวน. (2531). **วรรณคดีการละคร**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ประทีน พวงลำลือ. (2513). **หลักฐานศิลป์**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : ไทยมิตรการพิมพ์.
- เปรมฤดี มุสิกนันท์. (2534). **การเขียนและการตัดต่อบทละคร**. กรุงเทพฯ : ธารการพิมพ์.
- พาดิ สีสวย. (2528). **สุนทรียะทางนาฏศิลป์ไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : ธารการพิมพ์.
- พุทธเลิศหล้านภาลัย, พระบาทสมเด็จพระ. (2513). **บทละครนอกรวม 6 เรื่อง**. (ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ). กรุงเทพฯ : ศิลปาบรรณาการ.
- มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย. (2542). **สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง**. กรุงเทพฯ : สยามเพรส แมเนจเม้นท์.
- รัตนา มณีสิน. (ม.ป.ป.). **นาฏ 341 (นาฏวรรณกรรม)**. กรุงเทพฯ : ภาควิชา นาฏศิลป์ คณะศึกษามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูสวนดุสิต.
- เรณู โกศินานนท์. (2545). **นาฏศิลป์ไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.